

КУЛИК М. М.,
здобувач
кафедри цивільного права № 2
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 347.412.92

ДОГОВОРИ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ У СТРУКТУРІ ПРАВочИНІВ ЩОДО БЕЗДОКУМЕНТАРНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Стаття присвячена визначенню місця договорів про надання послуг у структурі правочинів щодо бездокументарних цінних паперів і їх класифікації. Зазначено, що послуга як предмет правочинів щодо бездокументарних цінних паперів є класифікуючим критерієм поділу правочинів із цими фондовими інструментами.

Ключові слова: фінансові послуги, договори про надання послуг, андеррайтинг, кліринг, банківські операції, посередницькі договори, біржові правочини.

Стаття посвящена определению места договоров о предоставлении услуг в структуре сделок с бездокументными ценными бумагами и их классификации. Отмечено, что услуга как предмет сделок с бездокументными ценными бумагами является классифицирующим критерием деления сделок с данными фондовыми инструментами.

Ключевые слова: финансовые услуги, договоры о предоставлении услуг, андеррайтинг, клиринг, банковские операции, посреднические договоры, биржевые сделки.

The article is devoted to the determination of the place of the agreements on the provision of services in the structure of transactions as to book-entry securities and their classification. It is pointed out that service as subject of transactions as to book-entry securities is the classified criterion of the division of transactions with these stock instruments.

Key words: financial services, agreements on the provision of services, underwriting, clearing, banking operations, brokerage agreements, stock transactions.

Вступ. Правочини щодо бездокументарних цінних паперів як прав, які вони посвідчують і які є нематеріальними благом, діляться на види й можуть бути систематизовані залежно від різних критеріїв: 1) прав, які вони посвідчують; 2) суб'єктів, які укладають такі правочини: емітентів (держава, юридична особа приватного права), перших правоволодільців (інвесторів при первинному розміщенні – дрібних або «великих» набувачів); 3) ринку, на якому вони обертаються (первинний або вторинний; організований або неорганізований); 4) предмета самого правочину (безпосередньо бездокументарні цінні папери чи послуги, пов'язані з їхнім розміщенням); 5) валюта, у якій укладаються договори щодо бездокументарних цінних паперів, тощо.

Постановка завдання. Договори про надання послуг становлять самостійний вид договорів у системі правочинів, передбачених чинним законодавством (глава 63 Цивільного кодексу України (далі – КК України) [1]). Але стосовно місця таких договорів серед правочинів щодо бездокументарних цінних паперів не існує сталого визначення ні в науці цивільного права, ні в законодавчих нормах.

Правовідносинами, які виникають у зв'язку з учиненням договорів про надання послуг щодо цінних паперів, займалися В. Яроцький [15], В. Харицький [16], О. Кологойда [17],

О. Виговський [18], К. Маслова-Юрченко [19], Л. Гаванець [20], О. Грейдін [21], С. Вавженчук [22], В. Мілаш [23], С. Глібоко [24] та інші. Правовідносини, що виникають у процесі укладання договорів про надання послуг щодо бездокументарних цінних паперів, утворюють самостійний вид договору на фондовому ринку як договору про надання фінансових послуг [25, с. 399], тому потребують визначення їхнього місця у структурі правочинів із такими фінансовими інструментами й більш ретельного дослідження.

Метою статті є визначення місця договорів про надання послуг у структурі правочинів щодо бездокументарних цінних паперів та їх класифікації.

Результати дослідження. Договори про надання послуг виокремлюються в структурі правочинів щодо бездокументарних цінних паперів за їхнім предметом – певною послугою, пов'язаною із їхнім розміщенням.

Поняття послуги в цивільному праві досліджувалося багатьма науковцями. Так, під послугою найчастіше розуміють певні дії, діяльність, операції, інколи законодавець зазначає, що послуга – це не лише сама діяльність, а саме продукт діяльності, тим самим наголошуючи на об'єктивній природі послуги [26, с. 135]. Як об'єкт цивільних прав послуга має певні ознаки, серед яких зазначається особливість суб'єктного складу договору про надання послуги. А. Донець указує, що через специфічний характер послуги ЦК України надає особливого значення особі виконавця, передбачаючи в ч. 1 ст. 902 його обов'язок надати послугу особисто. Такий підхід, як уже зазначалося раніше, пов'язаний, по-перше, з існуванням нерозривного зв'язку нематеріальних послуг із особистістю, котра їх надає, по-друге, із характеристиками особистої діяльності, на які зважає замовник при виборі виконавця необхідної йому послуги. Але у випадках, установлених договором, виконавець має право покласти виконання договору про надання послуг на іншу особу, залишаючись відповідальним у повному обсязі перед замовником за порушення договору. Отже, окремого наголосу заслуговує той факт, що послуга завжди виступає у зв'язці із конкретною особою, якій притаманна певна унікальність і особливість. У зв'язку із чим варто наголосити, що властивість невід'ємності послуги від її джерела надання породжує специфічну рису послуги – її ексклюзивність. Разом із тим із цього приводу слушно зауважують правники, що норми права, які регулюють договори надання тих чи інших послуг, містять узагальнені моделі окремих видів договорів; відповідно, послуги уніфікуються, втрачаючи індивідуальність, що зумовлена унікальністю конкретного виконавця [27, с. 287].

Із погляду норм господарського права послуги, спрямовані на задоволення потреб (як власних, так й інших учасників господарського обороту), надаються в межах господарсько-правових режимів (комерційне представництво, фінансовий лізинг, транспортне еспедитування, маркетинг, консалтинг тощо), а правовий режим надання окремих видів послуг залежить від характеру потреб, які задовольняються ними (банківські, страхові, інвестиційні, транспортні послуги тощо) [23, с. 176].

Серед норм права, що регулюють такі «узагальнені моделі договорів» є норми, які стосуються договорів про надання фінансових послуг. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [2] регулює відносини, що виникають між учасниками ринків фінансових послуг під час здійснення операцій із надання фінансових послуг. Перелік фінансових послуг, який наведено у ст. 4 цього Закону, є вичерпним і містить узагальнену норму стосовно послуг на фондовому ринку: кліринг, довірче управління фінансовими активами, залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення; надання коштів у позику, у тому числі й на умовах фінансового кредиту; професійна діяльність на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню; управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій із нерухомістю відповідно до Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю».

Особливістю таких договорів про надання фінансових послуг є те, що вони мають дозвільний характер, тобто регулюються імперативними нормами, які встановлюються державою й належать до публічних договорів, оскільки мають стандарту форму, установлену Національною

комісією з цінних паперів та фондового ринку. Дозвільний характер виникнення фінансових послуг пов'язано з необхідністю отримання ліцензій на їхнє вчинення. Нормативна визначеність видів діяльності, які можуть здійснюватися на ринку фінансових послуг, передбачена Законами України: «Про ліцензування видів господарської діяльності» (ст. 7) [3], «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» (ст. 4) [4], «Про банки і банківську діяльність» [5], «Про цінні папери та фондовий ринок» (ст. ст. 16, 17, 18, 19, 19-1) [6], «Про депозитарну систему України» [7].

Стосовно професійної діяльності на фондовому ринку, що підлягає обов'язковому ліцензуванню, то вичерпний перелік таких фінансових послуг може бути пов'язаний із видами діяльності, наведеними в ч. 2 ст. 16 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок»: діяльність із торгівлі цінними паперами; діяльність із управління активами інституційних інвесторів; депозитарна діяльність; діяльність із організації торгівлі на фондовому ринку; клірингова діяльність.

Законодавець імперативною нормою (абз. 2 ст. 17 вище зазначеного Закону) визначає, що професійна діяльність із торгівлі цінними паперами включає таке: брокерську діяльність, дилерську діяльність, андеррайтинг, діяльність із управління цінними паперами.

Торговець цінними паперами може провадити дилерську діяльність, якщо має сплачений коштом статутний капітал у розмірі не менше ніж 500 тисяч гривень, брокерську діяльність – не менш ніж 1 мільйон гривень, андеррайтинг або діяльність із управління цінними паперами – не менше ніж 7 мільйонів гривень.

Професійна діяльність із торгівлі цінними паперами передбачає вчинення договорів: доручення, комісії, управління цінними паперами, що укладаються із торговцем цінними паперами в письмовій формі та за своєю юридичною природою визнаються посередницькими і представницькими договорами.

Законодавець установлює імперативну норму щодо розміщення (відчуження) документантарних чи бездокументарних цінних паперів (ч. 8 ст. 17 раніше зазначено Закону) шляхом обов'язкової участі посередників і представників, крім таких випадків:

- розміщення емітентом власних цінних паперів;
- викупу та продажу емітентом власних цінних паперів;
- проведення розрахунків із використанням неемісійних цінних паперів;
- розміщення казначейських зобов'язань України;
- унесення цінних паперів до статутного (складеного) капіталу юридичних осіб;
- дарування цінних паперів;
- спадкування та правонаступництва цінних паперів;
- учинення правочинів, пов'язаних із виконанням судових рішень;
- учинення правочинів у процесі приватизації.

Правочини щодо цінних паперів (документарних і бездокументарних), учинені без участі (посередництва) торговця цінними паперами, крім зазначених вище випадків, є нікчемними.

Діяльність із управління активами інституційних інвесторів – професійна діяльність учасника фондового ринку – компанії з управління активами, що провадиться нею за винагороду від свого імені або на підставі відповідного договору про управління активами інституційних інвесторів. Така діяльність із управління активами інституційних інвесторів регулюється спеціальним законодавством (ст. 18 вище вказаного Закону).

Депозитарна діяльність провадиться учасниками фондового ринку відповідно до законодавства про депозитарну систему України (ст. 19 вище вказаного Закону).

Клірингова діяльність – це діяльність із визначення зобов'язань, що підлягають виконанню за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів, підготовка документів (інформації) для проведення розрахунків, а також створення системи гарантій із виконання зобов'язань за правочинами щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів (ст. 19-1 вище вказаного Закону).

Більша частина із наведених договорів про надання фінансових послуг є договорами про надання послуг щодо бездокументарних цінних паперів, які є емісійними цінними паперами. Серед них, урахувавши їхнє нормативне врегулювання, можна виокремити такі:

- договори, що стосуються розміщення бездокументарних цінних паперів на первинному та вторинному ринку (договори андиррайтингу, посередницькі договори; біржові правочини);
- договори, що стосуються виконання розрахункових операцій (банківські операції: розрахунково-касові [8], у тому числі клірингові [9, 10, 11, 12], кореспондентські [13], репо [14]);
- договори, що стосуються організаційно-розпорядчих актів допоміжного характеру [15, с. 422] на виконання вказівок управоможеної за бездокументарними цінним паперами особи-правоволодільца в системі депозитарного обліку.

У науці цивільного права російські науковці правочини щодо документарних і бездокументарних цінних паперів при їх реєстрації й учиненні депозитарних операцій назвали системою трансферту, ураховуючи їхнє нормативне визначення в законодавстві Російської Федерації, яке вказує на їхній розпорядчий характер, пов'язаний із тим, що володілець цих фондових інструментів учиняє розпорядчий акт для здійснення такого правочину. Так стосовно цього Д. Степанов зазначав, що система трансферту більшою мірою має справу з ідеальним моментом у цінному папері, а не з матеріальним (паперовим носієм). Для такої системи важливий не факт реального руху цінного папера або вчинення на ньому (точніше, на його паперовій формі) передавального напису, а має значення розпорядження, акт особи, котра передає цінний папір, недвозначно підкреслюючи вказівку про перехід цінного папера до іншої особи. Іншими словами, відбувається абстрагування від власне цінного папера (документарного або бездокументарного), найбільш значущою стає система з обліку прав на папери, реєстр, у вітчизняній термінології – реєстр власників цінних паперів або депозитарій [28, с. 79].

Трансферт цінних паперів здійснюється на підставі заяви, яка отримала стандартизовану форму: **передавального розпорядження** в разі обліку прав на цінні папери в системі ведення реєстру власників цінних паперів і **доручення** при обліку прав на цінні папери в депозитарії. На сьогодні питання стосовно того, хто може направляти заяву про здійснення трансферту, вирішується лише на рівні підзаконних актів і не врегульоване будь-яким чином у законодавстві. При цьому система трансферту проводиться найбільш послідовно лише при здійсненні операцій із цінними паперами в депозитарії, оскільки доручення на переведення прав на цінні папери в депозитарії може бути направлено виключно особою, якій належать цінні папери.

Вітчизняними цивілістами правочини щодо бездокументарних цінних паперів, які вчиняються при їх розміщенні в депозитарній системі, визначали як «структуру договірних зв'язків у Національній депозитарній системі» [29, с. 178] або як «обслуговування операцій по цінних паперах бездокументної форми існування» [30, с. 306], що проводиться учасниками Національної депозитарної системи України.

В. Яроцький зазначав, що запропонована структура договірних зв'язків у Національній депозитарній системі споріднена зі структурою банківської системи. Зокрема, правовідносини між Національним депозитарієм і зберігачами є подібними до відносин, що виникають між Національним банком України й іншими банками. Визначаючи особливості відносин між банком і клієнтом щодо відкриття й ведення банківського рахунка, окремі правники взагалі заперечують їхнє цивільно-договірне підґрунтя, інші – підкреслюють їхні особливості й комплексний характер і звертають увагу на застосування у сфері їх впорядкування як публічно-, так і приватноправових елементів правового регулювання. Варто погодитись із твердженням І. Безклубого про те, що «застосування імперативних норм при наданні фінансових послуг ... є коректним і ефективним тільки тоді, коли ... публічні норми спрямовані на охорону інтересів особи, а не навпаки». Правовідносини, що виникають між банком і клієнтом, багато в чому споріднені із відносинами між зберігачами й емітентами цінних паперів. Реалізація прав і виконання обов'язків учасників допоміжних, організаційних за своєю природою депозитарно-зобов'язальних відносин опосередковується низкою цивільних договорів, у яких поєднуються публічно- та приватноправові аспекти правового регулювання відносин, що виникають у цій сфері. Цього висновку можна дійти, узявши до уваги міркування, висловлені правниками стосовно особливостей договору банківського рахунка, правова природа якого є близькою досліджуваному договору. Виходячи із поняття банківсько-

го рахунка, сформульованого І. Безклубим, депозитарний рахунок у цінних паперах – це сукупність здійснюваних депозитарною установою юридико-технічних засобів забезпечення депозитарного обліку прав на цінні папери, їх переведення на підставі розпоряджень депонента на інших осіб, а також клірингу, розрахунків, заставних та інших операцій. Закон України «Про національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів України» містить кілька легальних визначень окремих договорів, що укладаються між окремими структурними підрозділами вказаної системи. До них належать договір про відкриття рахунка в цінних паперах, що укладається між депонентом і зберігачем; договір між зберігачем і обраним ним депозитарієм (депозитарний договір); договір про кліринг і розрахунки, сторонами якого є фондова біржа або учасники організаційно оформленого позабіржового ринку цінних паперів і відповідний депозитарій; договір на обслуговування емісії цінних паперів, що укладається між емітентом та обраним ним депозитарієм, кореспондентський міждепозитарний договір тощо. Усі вони є різновидами договорів на надання послуг у межах Національної депозитарної системи (депозитарних послуг) [29, с. 176–177].

Крім того, науковець підкреслював, що клієнтами депозитарію можуть бути також заставоутримувачі цінних паперів або професійні учасники ринку цінних паперів (наприклад, торговці цінними паперами), яким цінні папери передані в довірче управління. За окремими договорами депозитарії можуть надавати й додаткові (супутні) послуги, зокрема здійснювати перевірку сертифікатів цінних паперів на автентичність (справжність) і дійсність посвідчених ними майнових прав (емітент акції – платоспроможне АТ чи АТ-банкрут). За змістом розглянуті депозитарні правочини мають характер змішаних договорів, оскільки є підставою виникнення комбінованих прав і обов'язків щодо зберігання й водночас надання послуг із переведення прав на цінні папери на інших осіб. За специфікою укладення вони підпадають під ознаки договорів приєднання (ст. 634 ЦК України), оскільки їхні умови стандартизовані та коригуванню не підлягають [29, с. 178].

В. Глібко, виокремлюючи особливості визначення банківських послуг у законодавстві України, зазначав, що змістові властивості фінансових послуг не надають можливості повністю окреслити специфіку державного регулювання банківської діяльності. Основні питання при класифікації банківських операцій виникають із приводу, по-перше, зарахування їх до певної галузі права, по-друге, вибору системних критеріїв класифікації, які мають визначальне значення для їхнього правового регулювання [24, с. 1].

Але автор звертає увагу на те, що при визначенні системи банківських операцій як певний правовий термін необхідно також розглядати їх з метою особливостей регламентації на підставі змісту правовідносин на такі групи: розрахункові, кредитні, депозитні, факторингові та лізингові операції.

Особливу групу становлять операції Національного банку України (далі – НБУ) як зберігання й обслуговування обігу державних цінних паперів (далі – ДЦП) на рахунках у цінних паперах та операції емітентів щодо випущених ним (ДЦП), кліринг і розрахунок за угодами щодо ДЦП (депозитарна діяльність) відповідно до Положення про депозитарну діяльність НБУ.

Крім надання перелічених банківських послуг, має право проводити інвестиційну діяльність відповідно до ст. 47 Закону України «Про банки і банківську діяльність» шляхом здійснення інвестицій. Банки здійснюють прямі інвестиції та операції із цінними паперами відповідно до законодавства України про цінні папери, інвестиційну діяльність і згідно з нормативно-правовими актами НБУ. Банк має право здійснювати інвестиційну діяльність лише на підставі письмового дозволу НБУ, виконання економічних умов і додержання обмежень [24, с. 8–9].

Л. Саванець, досліджуючи особливості договору управління бездокументарними цінними паперами, навела визначення договору із бездокументарними цінними паперами як договору, за яким установник управління передає торгівцю цінними паперами на певний строк бездокументарні цінні папери в управління, а торговець цінними паперами зобов'язується за плату здійснювати від свого імені управління ними в інтересах установника управління або вказаної особи (вигодонабувача) [20, с. 413–414]. Але автор не акцентувала увагу на юридичних характеристиках цього договору.

У підсумку, урахувуючи вище наведені думки науковців у сфері господарського та цивільного права щодо послуг і їх видів, зазначимо, що фінансові послуги можуть бути виокремлені як предмет договору про надання послуг у структурі правочинів щодо бездокументарних цінних паперів [23, с. 181], об'єктом якого є самі бездокументарні цінні папери. Договори про надання послуг щодо бездокументарних цінних паперів визначаються як договори про надання фінансових послуг, які регулюються виключно публічними нормами права, визначеними законодавством і нормативними актами НБУ. Такі договори поєднують ознаки договору приєднання та публічних договорів і можуть бути комплексними, змішаними, допоміжними, але всі вони є організаційно-розпорядчими (додатковими договорами) стосовно основного договору про розміщення (відчуження) бездокументарних цінних паперів. На відміну від основного договору про розміщення бездокументарних цінних паперів, які є односторонньо уповноважуючими договорами (трансфертами), договори про надання послуг із цими фінансовими інструментами є двосторонніми договорами, їхній предмет – послуга – є неподільним об'єктом при виконання зобов'язань [23, с. 180]. Другою ознакою, яка відрізняє основні договори про розміщення бездокументарних цінних паперів від додаткових договорів про надання послуг із ними, є те, що перші є реальними договорами, а останні – консенсуальними.

Висновки. За результатами дослідження пропонується доповнити главу 63 ЦК України статтею, яка встановлюватиме нормативне регулювання договорів про надання послуг із емісійними цінними паперами як договорів про надання фінансових послуг із бездокументарними цінними паперами, що належать до публічних договорів і договорів приєднання, вважаються додатковими договорами стосовно правочинів, які визначають їхній обіг на фондовому ринку. Такі договори набирають чинності із моменту досягнення домовленості між їхніми сторонами, і виконання зобов'язань щодо них здійснюється сторонами в повному обсязі.

З урахуванням розгалуженої системи норм, що регулює договірні відносини у сфері фінансових послуг із цінними паперами, пропонується доповнити ЦК України главою «Фінансові послуги на ринку цінних паперів», де передбачити норми, які зазначають перелік договорів про надання послуг на ринку цінних паперів, їхнє законодавче визначення, істотні умови та порядок укладання, виконання зобов'язань щодо них і відповідальність сторін за їх невиконання.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № № 40–44. – Ст. 356.
2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 32. – Ст. 1457.
3. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 р. № 2224-VIII // Офіційний вісник України. – 2015. – № 25. – Ст. 722.
4. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 51. – Ст. 292.
5. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 1–2. – Ст. 1.
6. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV // Офіційний вісник України. – 2006. – № 13. – Ст. 857.
7. Про депозитарну систему України : Закон України від 06.07.2012 р. № 5178-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 76. – Ст. 3066.
8. Про встановлення особливостей розрахунків за правочинами щодо цінних паперів та затвердження Положення про депозитарну та клірингову діяльність Національного банку України : Постанова Правління Національного банку України від 25.09.2013 р. № 387 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 80. – Ст. 2981.
9. Вимоги до договору про проведення розрахунків у цінних паперах за результатами клірингу, затв. рішенням Нац. коміс. з цін. паперів та фонд. ринку України від 06.08.2013 р. № 1412 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 76. – Ст. 2836.

10. Вимоги до договору про проведення грошових розрахунків за результатами клірингу, затв. рішенням Нац. коміс. з цін. паперів та фонд. ринку України від 20.08.2013 р. № 1525 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 76. – Ст. 2838.
11. Вимоги до договору про кліринг та розрахунки за правочинами щодо цінних паперів (про надання клірингових послуг), затв. рішенням Нац. коміс. з цін. паперів та фонд. ринку України від 20.08.2013 р. № 1527 // Офіційний вісник Укр. – 2013. – № 76. – Ст. 2839.
12. Вимоги до договору про обслуговування клірингової установи та договору про обслуговування Розрахункового центру, затв. рішенням Нац. коміс. з цін. паперів та фонд. ринку України від 20.08.2013 р. № 1526 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 75. – Ст. 2791.
13. Вимоги до договору про кореспондентські відносини, затв. рішенням Нац. коміс. з цін. паперів та фонд. ринку України від 23.07.2013 р. № 1284 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 74. – Ст. 2747.
14. Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України вдосконалення механізмів та інструментів регулювання грошово-кредитного ринку), затв. Постановою Правління Національного банку України від 30.04.2009 р. № 259 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 34. – Ст. 1174.
15. Яроцький В.Л. Цінні папери в механізмі правового регулювання майнових відносин (основи інструментальної концепції) : [моногр.] / В.Л. Яроцький. – Х. : Право, 2006. – 544 с.
16. Харицький В.П. Державні цінні папери як об'єкти цивільних прав : [моногр.] / В.П. Харицький. – К. : Одиссей, 2007. – 192 с.
17. Кологойда О.В. Правове регулювання фондового ринку України : [навч. посіб.] / О.В. Кологойда. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 320 с.
18. Виговський О.І. Правове регулювання бездокументарних цінних паперів: питання міжнародного приватного права / О.І. Виговський // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 4. – С. 321–324
19. Маслова-Юрченко К.О. Договір андеррайтингу за законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03/К.О. Маслова-Юрченко ; наук. кер. В.Л. Яроцький ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : [б. в.], 2012. – 22 с.
20. Саванець Л.М. Особливості договору управління бездокументарними цінними паперами / Л.М. Саванець // Актуальні проблеми цивільного, житлового та сімейного законодавства : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 90-річчю з дня народж. докт. юрид. наук, проф. В.П. Маслова, 16 берез. 2012 р. – Х. : Право, 2012. – С. 412–416.
21. Грейдін О.І. Договір довірчого управління цінними паперами в Україні : [моногр.] / О.І. Грейдін. – Сімферополь : ДІАЙТИ, 2013. – 274 с.
22. Вавженчук С.Я. Правове регулювання фондового ринку : [навч. посіб.] / С.Я. Вавженчук. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2013. – 582 с.
23. Мілаш В.С. Правове регулювання договірних відносин із надання послуг за сучасних ринкових умов / В.С. Мілаш // Вісник Національної академії правових наук України. – Х. : Право, 2013. – № 2. – С. 174–184.
24. Глібко С.В. Особливості визначення банківських послуг у законодавстві України / С.В. Глібко // Теорія і практика правознавства : електрон. наук. фах. вид. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х., 2013. – Вип. 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbirnik/2.2013/12_2.pdf.
25. Цивільне право : [підруч.] : у 2 т. / за ред.: В.І. Борисова, І.В. Спасибо-Фатєєва, В.Л. Яроцький ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : Право, 2011. – Т. 2 – 2011. – 816 с.
26. Донець А.Г. Щодо питання легального визначення поняття «послуги» / А.Г. Донець // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право». – 2012. – № 1034. – Вип. 13. – С. 133–135.
27. Донець А.Г. Правові ознаки послуги як об'єкта цивільних прав / А.Г. Донець // Актуальні проблеми приватного права : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 93-й річниці від дня народж. В.П. Маслова, Харків, 27 лют. 2015 р. – Х., 2015. – С. 285–290.

28. Степанов Д. Вопросы теории и практики эмиссионных ценных бумаг / Д. Степанов // Хозяйство и право. – 2002. – № 3. – С. 64–80.

29. Яроцький В.Л. Механізм здійснення суб'єктивних майнових прав, посвідчених цінними паперами / В.Л. Яроцький // Приватноправові механізми здійснення та захисту суб'єктивних прав фізичних та юридичних осіб : [колект. моногр.] / за наук. ред. В.Л. Яроцького. – Х. : Юрайт, 2013. – С. 165–194.

30. Саванець Л.М. Отчуждение бездокументарных ценных бумаг по договору / Л.М. Саванець // Теория и практика общественного развития. – 2013. – № 4. – С. 304–306.

ЛІСОВА Д. О.,
здобувач
кафедри господарського права
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 346.2

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ АНДЕРРАЙТЕРА ЯК ТОРГІВЦЯ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ В ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

У статті досліджується розмежування послуг андеррайтингу, управління цінними паперами та брокерських послуг. Аналізуються особливості правового статусу андеррайтера та його юридичні ролі в господарських правовідносинах. Визначаються види андеррайтингу.

Ключові слова: цінні папери, господарські правовідносини, андеррайтинг, правовий статус.

В статье исследуется разграничение услуг андеррайтинга, управления ценными бумагами и брокерских услуг. Анализируются особенности правового статуса андеррайтера и его юридической роли в хозяйственных правоотношениях. Определяются виды андеррайтинга.

Ключевые слова: ценные бумаги, хозяйственные правоотношения, андеррайтинг, правовой статус.

Differentiation between services of underwriting, securities management and brokerage is researched. Features of legal status of underwriter as well as its legal roles in legal economic relationships are analyzed. Kinds of underwriting are determined.

Key words: securities, legal economic relationships, underwriting, legal status.

Вступ. Звернення учасників фондового ринку за професійними послугами андеррайтингу останнім часом відбувається все частіше. Це є прямим свідченням поступового поглиблення професійності на фондовому ринку й прагненням емітентів отримувати якісні послуги в найкоротші строки. В умовах кризових явищ в економіці суб'єкти господарювання ладні використати всі зусилля для залучення вільних фінансів інших суб'єктів задля реалізації власних інвестиційних проектів. Як зазначає із цього приводу В. Рогульський, «найбільш типовими способами фінансування інвестиційної діяльності підприємств є кредитування, випуск акцій та облігацій. У кожного з цих трьох найбільш типових способів фінансування

